

ชื่อเรื่องวิทยานิพนธ์ ผลของการใช้น้ำเกลือนอร์มัล สารละลายโซเดียมไบคาร์บอเนต และคลอร์เฮกซิดีน ต่อภาวะในช่องปากของผู้ป่วยมะเร็งศีรษะและคอ ที่ได้รับรังสีรักษา

ชื่อผู้เขียน นางสาวพัชราภรณ์ ทศนโกวิท

พยาบาลศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพยาบาลอายุรศาสตร์และศัลยศาสตร์

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ทิพาพร วงศ์หงษ์กุล	ประธานกรรมการ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ทิพพาพร ตั้งอำนาจ	กรรมการ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ทวีลักษณ์ วรรณฤทธิ์	กรรมการ
รองศาสตราจารย์สมบัติ ไชยวัฒน์	กรรมการ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ยุภาพร ลิ้มโฆษิต	กรรมการ

บทคัดย่อ

อาการเจ็บช่องปากอักเสบและอาการปากแห้ง เป็นภาวะแทรกซ้อนในช่องปากที่พบได้บ่อยในผู้ป่วยมะเร็งศีรษะและคอที่ได้รับรังสีรักษา ซึ่งส่งผลกระทบต่อผู้ป่วยทั้งด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สังคม และเศรษฐกิจ การวิจัยกึ่งทดลองนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาผลของน้ำเกลือ นอร์มัล สารละลายโซเดียมไบคาร์บอเนต และน้ำยาบ้วนปากคลอร์เฮกซิดีน ต่อภาวะแทรกซ้อนในช่องปาก กลุ่มตัวอย่างเป็นผู้ป่วยมะเร็งศีรษะและคอที่มารับการรักษาที่แผนกรังสีรักษา โรงพยาบาลสงขลานครินทร์ ระหว่างเดือนมิถุนายน ถึงเดือนกันยายน พ.ศ. 2545 กลุ่มตัวอย่างได้รับการคัดเลือกแบบเจาะจงตามเกณฑ์ที่กำหนด จำนวน 45 ราย แบ่งเป็น 3 กลุ่ม กลุ่มละ 15 ราย ด้วยวิธีการจับสลากเพื่อเข้ากลุ่ม โดยกลุ่มตัวอย่างทั้ง 3 กลุ่ม ถูกกำหนดให้มีความคล้ายคลึงกันในเรื่องตำแหน่งของมะเร็ง ระยะของโรค และอายุ แต่ละกลุ่มได้รับการบ้วนปากด้วยน้ำเกลือ นอร์มัล หรือสารละลายโซเดียมไบคาร์บอเนต หรือน้ำยาบ้วนปากคลอร์เฮกซิดีน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ประกอบด้วยคู่มือในการดูแลสุขภาพช่องปากและฟัน น้ำยาบ้วนปาก 3 ชนิด ได้แก่

น้ำเกลือออร์มัล สารละลายโซเดียมไบคาร์บอเนต และน้ำยาบ้วนปากคลอร์เฮกซิดีน ส่วนเครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล ประกอบด้วยแบบบันทึกข้อมูลทั่วไป แบบประเมินผลของรังสีรักษาต่อช่องปาก แบบบันทึกการดูแลช่องปาก และแบบบันทึกปัญหาในช่องปาก การรวบรวมข้อมูลกระทำตั้งแต่วันแรกก่อนได้รับรังสีรักษาจนกระทั่งถึงวันที่ 15 ของการได้รับรังสีรักษา และในวันที่ 30 ของการได้รับรังสีรักษา วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติทดสอบความแปรปรวนแบบสองทาง (two-way ANOVA) และสถิติทดสอบความแปรปรวนแบบทางเดียว (one-way ANOVA)

ผลการศึกษาพบว่า

1. ค่าคะแนนเฉลี่ยของอาการเยื่อช่องปากอักเสบของกลุ่มตัวอย่างทั้ง 3 กลุ่มในวันที่ 15 ของการได้รับรังสีรักษาไม่มีความแตกต่างกัน แต่ในวันที่ 30 ของการได้รับรังสีรักษามีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05
2. ค่าคะแนนเฉลี่ยของอาการปากแห้งของกลุ่มตัวอย่างทั้ง 3 กลุ่มในวันที่ 15 และวันที่ 30 ของการได้รับรังสีรักษาไม่มีความแตกต่างกัน

ผลการศึกษาครั้งนี้เป็นข้อมูลพื้นฐานแก่บุคลากรทีมสุขภาพ ในการพิจารณาวางแผนในการเลือกใช้น้ำยาบ้วนปาก เพื่อป้องกันและบรรเทาภาวะแทรกซ้อนในช่องปากของผู้ป่วยมะเร็งศีรษะและคอที่ได้รับรังสีรักษา

Thesis Title Effects of Using Normal Saline Solution, Sodium Bicarbonate Solution and Chlorhexidine on Oral Conditions of Head and Neck Cancer Patients Receiving Radiotherapy

Author Miss Patcharaporn Tassanakowit

M. N. S. Medical and Surgical Nursing

Examining Committee

Asst. Prof. Dr. Tipaporn Wonghongkul	Chairman
Asst. Prof. Thiphaphorn Tungamnuay	Member
Asst. Prof. Dr. Taweeluk Vannarit	Member
Assoc. Prof. Sombat Chaiwan	Member
Asst. Prof. Yupaporn Limkosit	Member

Abstract

Mucositis and xerostomia are the most frequently reported oral complications among head and neck cancer patients receiving radiotherapy. Both complications have a great impact on physical, psychological, social, and economical aspects of those patients. The quasi-experimental research was designed to evaluate the effects of normal saline solution, sodium bicarbonate solution, and chlorhexidine mouthwash on oral complication of head and neck cancer patients receiving radiotherapy. From June to September 2002, 45 head and neck cancer patients receiving radiotherapy at Radiation Oncology Section, Songkhlanakarin Hospital were purposively selected. The participants were equally assigned into one of the three groups, 15 in each group, base on the similarity of sites of cancer, stage of disease, and age. Normal saline solution, sodium bicarbonate solution, and chlorhexidine mouthwash was used in each group. The instruments employed in this study were the Hand Out Information About Oral Care,

Mouthwash 3 types: Normal Saline Solution, Sodium Bicarbonate Solution, and Chlorhexidine Mouthwash. The assessment tools consisted of the Demographic Data Form, the Assessment Guideline about Effects of Radiation on Oral Cavity, the Oral Care Record Form, and the Oral Problem Record Form. Data were collected at the day before radiotherapy until the fifteenth day of radiotherapy, and also at the thirtieth day of radiotherapy. Data were tested by two-way ANOVA and one-way ANOVA.

The results of this study revealed that:

1. The mean score of mucositis among three groups at the fifteenth day of radiotherapy were not different. However, the mean score of the thirtieth day of radiotherapy were different statistically at the level of .05; and
2. The mean score of xerostomia among three groups at the fifteenth and thirtieth day of radiotherapy were not different.

These findings provide basic information for healthcare providers in planning for selecting mouthwash so as to protect and alleviate oral complication among head and neck cancer patients receiving radiotherapy.